

Fort bij Spijkerboor

Landschap met een verhaal

De leegte binnen het landschap van de Stelling van Amsterdam is allesbehalve toevallig. Rondom de forten lagen onzichtbare verboden kringen. Het was van groot belang dat er vanaf de forten een vrij zicht was om de vijand te kunnen zien aankomen en om geweren te kunnen gebruiken.

Daarom werd in 1853 een speciale wet ingevoerd: de Kringenwet. Tot 300 meter rond de forten mocht alleen met hout worden gebouwd, en alleen als er toestemming was van de minister van oorlog. Tot 600 meter waren er restricties voor het gebruik van steen en voor de hoogte van de bebouwing, en tot 1000 meter was bebouwing wel toegestaan, maar kon deze bij militair bevel worden afgebroken. Deze wet had vooral veel invloed op het landschap en de stedelijke ontwikkeling na de Tweede Wereldoorlog. Rond een deel van de forten zijn nog altijd houten huizen te vinden.

Op fortterreinen vind je specifieke bomen en struiken. Over die beplanting is vroeger goed nagedacht. Zo werden dichte hagen met doornige struiken als een natuurlijk prikkeldraad gebruikt. Knotwilgen op de wallen zorgden ervoor dat het risico op verzakkingen werd verminderd. Populieren, wilgen en andere opgaande bomen onttrokken het fort aan het zicht van de vijand. Langs de liniewallen en toegangswegen werden vaak eiken geplant. Door de bomen langs de omliggende wegen om te zorgen kon je de doorgang voor de vijand blokkeren.

Foto's: Martin van Lokven, Wiebe de Jager, Rogier Bos, Visit Beemster

STELLING SCHATTEN

Gemeente Purmerend

Fort bij Spijkerboor

HOLLANDSE
WATERLINIES
UNESCO WERELDERFgoed

unesco
Werelderfgoed

WATER ALS BONDGENOOT

Waar water voor Nederland vaak een bedreiging vormde, werd het binnen de Stelling van Amsterdam (onderdeel van het UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies), juist ingezet als bondgenoot. Als afschrikmiddel tegen een mogelijke buitenlandse inval. Met behulp van een ingenieus watermanagementsysteem en een netwerk van rivieren, sluizen, dijken en kanalen kon het land in korte tijd gecontroleerd onder water worden gezet. Zo konden we de vijand verrassen en diens aanval vertragen.

In de huidige gemeente Purmerend kon met het watermanagementsysteem, bij een vijandelijke dreiging, de **Beemster polder** gedeeltelijk onder water worden gezet. Dit gebeurde onder andere door het openzetten van de inlaatsluis in de Zuidelijke Beemsterringdijk die nu nog goed in het landschap te beleven is. De Beemster was een belangrijke voedselkamer voor Amsterdam. Het was daarom zaak om de inundatie zo lang mogelijk uit te stellen. Was de vijandelijke dreiging te groot dan zou de rest van de Beemster ook onder water worden gezet. Het is één van de grootste kommen van de Stelling van Amsterdam en helder begrensd door de ringdijk.

Om bij een gedeeltelijke inundatie de rest van de Beemster droog te houden:

- Zijn zeven bruggen voor de tramlijn Purmerend – Alkmaar van schotbalkensponningen voorzien om als damsluis te dienen.
- Is de Nekkerweg opgehoogd vanaf de zuidelijke ringdijk tot aan het snijpunt met de Volgerweg.
- Is de Volgerweg opgehoogd vanaf het snijpunt met de Nekkerweg tot aan de oprit naar de oostelijke ringdijk.

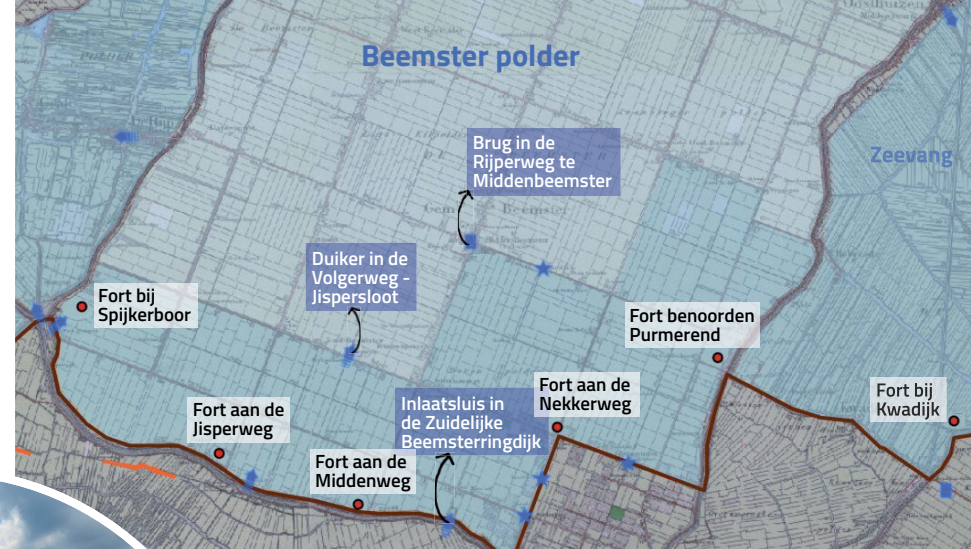
Verschillende waterwerken hebben nog steeds een functie in het watermanagement van vandaag. Ze helpen om het land te beschermen tegen water en soms ook tegen droogte.

De volgende watermanagementonderdelen van de Stelling van Amsterdam zijn in de gemeente Purmerend nog beleefbaar:

- **Inlaatsluis in de Zuidelijke Beemsterringdijk** – Waterinlaat voor de inundatie van de Beemster polder.
- **Duiker in de Volgerweg - Jispersloot** – Waterkering van water van de Jispersloot.
- **Brug in de Rijperweg te Middenbeemster** – Waterkering van water onder de Rijperweg, de enige resterende van de zeven bruggen.

Scan de QR-code en bekijk de animatie over de werking van het watermanagementsysteem van de Hollandse Waterlinies

STERK FRONT

De plekken in de Stelling van Amsterdam die niet onder water konden worden gezet, moesten extra worden beschermd. Deze plekken lagen vaak in de buurt van (water)wegen en dijken en werden accessen genoemd. Om deze plaatsen te beschermen werden forten en batterijen gebouwd. De soldaten hadden hier een veilig heenkomen en er konden wapens worden opgesteld. Als een sterk front lagen de gebouwen verscholen in het landschap. Klaar om de vijand de weg te versperren.

In de gemeente Purmerend zijn de volgende forten te vinden:

- **Fort benoorden Purmerend** – verdedigde de Beemsterringdijk en de Purmerender- en Rijperweg.
- **Fort aan de Nekkerweg** (Fort Resort Beemster) – verdedigde de Nekkerweg en Volgerweg.
- **Fort aan de Middenweg** – verdedigde de Middenweg en de Zuidijk.
- **Fort aan de Jisperweg** – verdedigde de Jisperweg.
- **Fort bij Spijkerboor** – verdediger van de westelijke Beemsterringdijk met wegen en kaden.

